

Wilde bijen in mijn tuin

Tekst Annette van Berkel

Sachembijen in de tuin

Als u dit leest is, het waarschijnlijk nog echt winter, moeten de eerste hommелkoninginnen nog wakker worden en moet de reinigingsvlucht van de honingbijen nog gaan plaatsvinden. Toch komt de tijd daarvoor er snel aan en is er vanaf half maart ook kans om de eerste mannetjes van de gewone sachembij (*Anthophora plumipes*) te observeren.

Zij vliegen met enorme snelheid door mijn tuin, zonnen soms even of drinken een slokje, maar daarna gaan ze weer door! Hommels zijn bij deze bijen vergeleken slome duikelaars.

Zet de goeie planten in je tuin: dan heb je ze ook!

Sachembijen zijn langtongige, hommелachtig aandoende bijen, die een voorkeur hebben voor planten met diep zittende nectar, zoals lipbloemen. In mijn tuin zijn dat in maart en april gevlekt longkruid, gevlekte dovenetel, gele dovenetel, en iets later zenegroen en smeerwortel. De mannetjes controleren deze bloemen, want stel dat er een vrouwtje op af komt dat wil paren! In mijn woonomgeving kom ik ze ook vaak tegen op of bij paarse dovenetel.

Waar komt die naam vandaan?

De naam sachembij danken ze aan de lange haarborstels die mannetjes aan hun middelste pootpaar hebben en die doen denken aan de haarversierselen, die indiaanse opperhoofden

Bosandoorn, biotoop andoornbij. Foto Annette van Berkel

(de sachems) aan hun kleding hebben hangen. De gewone sachembij heeft de langste borstels van allemaal. De mannetjes van de andere soorten zijn wat minder rijk voorzien. De middenpoten met borstels spelen een rol bij de balts.*

Sachembijen zijn allemaal middelgrote tot grote, bruin behaarde compacte bijen (8-14mm) waarvan de mannetjes witte gezichten hebben. Ik behandel hier twee van de zes in Nederland voorkomende sachembij soorten. De gewone sachembij is de meest algemene en haast in heel Nederland voorkomende soort en de andoornbij (*Anthophora furcata*) komt meer voor in Zuid- en Midden-Nederland.

Gewone sachembij

De gewone sachembij is de vroegst vliegende sachembij. De mannetjes vliegen vanaf half maart en de laatste vrouwtjes zie je nog in juni. Het zijn bruin-zwart behaarde, redelijk grote bijen (14 mm) zonder bandjes op het achterlijf. Door de kenmerkende zoemtoon, iets hoger dan die van een hommел, kan ik horen of een sachembij mijn bloemen bezoekt of een hommел. Opvallend is dat ze nogal eens stilstaan in de vlucht. Wanneer een vrouwtje net uit een bloem komt en zo stil blijft hangen, steekt de lange tong vaak naar beneden en doet ze me denken aan Dombo het vliegende olifantje (zie foto). Sachembijen zijn lastiger te benaderen dan hommels.

Gewone sachembijen hebben een voorkeur voor verticale wanden of taluds om hun holen in te graven en er hun broedcellen in te maken. Ze overwinteren als volwassen bij in de broedcel. Ik heb tot op heden geen idee waar mijn tuinbezoekers hun nest hebben. Ik ken de gewone sachembijen alleen van hun foerageeractiviteiten en de patrouillevluchten van de mannetjes. Wat betreft die patrouillevluchten: dat doen mannetjes als de dichtheid aan mannetjes vrij hoog is. Als de dichtheid laag is vertonen zij territoriaal gedrag wat inhoudt dat ze een groep bloemen controleren. Bij mij in de tuin zie ik beide gedragingen.

Andoornbijen

Ik heb pas andoornbijen in de tuin sinds ik er bosandoorn heb staan. Deze sachembij vliegt vanaf half mei tot ver in augustus. Zij overwinteren als rustlarve en verpoppen pas in het voorjaar. Als je de goede drachtplanten hebt staan, zoals andoornsoorten en andere zomerbloeiende lipbloemen als

Andoornbij mannetje slapend. Foto Pieter van Breugel

Andoornbij vrouwtje op stinkende ballote. Foto Pieter van Breugel

Gewone sachembij mannetje zonnend. Foto Annette van Berkel

'Dombo het vliegende olifantje', gewone sachembij vrouwtje. Foto Annette van Berkel

stinkende ballote, dan is de kans groot dat je ze krijgt. Er moet echter wel dood vermolmd hout in de buurt zijn, want daar knagen zij hun nest in uit. Ze gebruiken dode boomstronken of, zoals bij mij in de buurt, knotwilgen met flinke oude knotten.

Andoornbijen zijn iets kleiner dan de gewone sachembij. Ze zijn bruin behaard met op de rug van het borststuk een meer of minder vage zwarte band. Het vrouwtje heeft roodbruine haren aan de achterlijfspunt. Zij zijn nog moeilijker te fotograferen dan de gewone sachembij, maar minstens zo leuk! ●

*Meer informatie over het gedrag van sachembijen is te vinden in de volgende boeken: 'De Nederlandse bijen' uit de serie Natuur in Nederland deel 11 van T.M.J. Peeters e.a. en 'Basisgids wilde bijen' van Pieter van Breugel